

Asụsụ Igbo na Ùmụaka Igbo Bi na Legọọsụ

Chinasa Patience Okpala

University of Lagos, Lagos, Nigeria

Ùmjedemede

Ọ bụrụ na ndị nwe asụsụ anaghị eji ya arụ ọrụ, asụsụ dị etu ahụ ga-anwụ. Ndị UNESCO na ọtụtụ ndị ọkaasụsụ ndị ọzọ mere ka a mata na tupu rue afọ iri ise, na asụsụ Igbo ga-anọ n'agbata ọnwụ na ndụ. Ya mere, ebumnobi nchọcha a bụ iyi chọputa ogō na onọdụ asụsụ Igbo n'ebe umụaka Igbo bi na Legọọsụ nọ, ma si n'ihe a chọputara tuta aro ga-kwalite asụsụ Igbo n'ebe umụaka Igbo bi na Legọọsụ nọ. Ọ bụ nke a mere nchọcha a jiri gbaa mbọ ichọputa ogō nghota, ọsụsụ, ọgugu na odide asụsụ Igbo n'ebe umụaka Igbo bi na Legọọsụ nọ. Tiori mgbadoukwu bụ tiori nkowa (descriptive theory) bụ nke a gbasoro wee kowaputa njiede e nwetara na nchọcha a. E ji umukwukwo nari nke e si n'ulokwukwo sekondiri anọ nweta wee nweta njiede. Nchoputa anyi gosiri na ọtụtụ umụaka Igbo bi na Legọọsụ anaghị aghota, asụ, agụ, nakwa ede asụsụ Igbo nke oma. Ya mere, ọ ga-adị mma ma ọ bụrụ na asụsụ Igbo aburū asụsụ mkpariitauka n'ezinuilọ ndi Igbo niile bi na Legọọsụ nakwa n'uzoije.

Ọkpurukpu Okwu: Asụsụ Igbo, ọnwụ asụsụ, nghota, ọsụsụ, ọgugu, odide.

Ntoọala Nchọcha

Asụsụ Igbo bụ otù n'ime ọkpurukpu asụsụ atọ e nwere n'obodo Naijiria. A bịa na asụsụ atọ a e nwere na Naijiria, ọ bụ naanị asụsụ Igbo ka a ga-asị na ọ na-alaghachiazu. Nke a mere ndi UNESCO bụ otù na-akwalite omenala, asụsụ na njirimara obodo jiri kwuo na tupu rue afọ iri ise ma ọbụrụ na o nweghi ihe e mere, na asụsụ Igbo nwere ike inọ n'agbata ọnwụ na ndụ. O'Grady, Archibald na Katamba¹ kwuru na ihe ọnwụ asụsụ jiri di njo nke ukwu bụ na ọ bughị naanị asụsụ na-anwụ mgbe ọbula e nwere ọnwụ asụsụ kama, a na-enwe ọtụtụ ihe na-eso ya anwụ dika ozi di n'asụsụ ahụ, ọnwụ omenala, na mkpuruokwu di n'asụsụ ahụ bụ nke e si na ha eziputa ọtụtụ ihe di icheiche. Ha gara n'ihu kowaa na n'oge gboo, na ihe na-ebute ọnwụ asụsụ bụ agha ma n'oge ugbu

a, asụsụ na-anwu n'ihina ndi nwe ya jiri nwayo nwayo na-akwusi isu ya n'ihina ha na-asu asusu ha chere na ha ga-esi na ya rite ihe dika asusu Bekee, French na asusu ndi ozogasi. Uzo ato ha nyere asusu na-esi anwu bu; nne na nna isu naani otu asusu, umu ha isu asusu abuo na umumu isu naani otu asusu bu asusu abuonke ndi muru ha kpomkwem. Nkwa Ani² kwadoro ihe O'Grady na ndi ozo kwuru. O siri na asusu Igbo na-enwe mmekpaahu n'ihina ndi Igbo hapuru ya ma nabata asusu na omenala obodo ozo n'ihina ihenrite so asusu ndi ahụ. Ya mere, o gara n'ihu kwuo na o buru na ndi mmadu ahapu asusu na omenala ha, na ha na-emegide asusu ha. O gosiri otutu uzo mba si emegide asusu ha dika nne na nna igbochi umu ha isu asusu ha, ikwusi ikuzi ya n'uloakwukwo goomenti na nke ndi nkiti, agbaghi ndi mmadu ume n'igu ya n'uloakwukwo maobu ndiuka imalite ziwe ozoma n'asusu ozo. Nke a kwadoro ihe Ezeani n'ime edemede Ani kwuru na o ga-adji mma ma e jiri Igbo na-akuzi ihe niile a na-akuzi n'uloakwukwo. Ya mere, o di mkpa ka onye Igbo obula juo onwe ya ihe kpatara ndi UNESCO jiri kwuo okwu di etu a banyere asusu Igbo. Ozo bu; ma ihe ahụ ha kwuru o bu eziokwu? O buru na o bu eziokwu, kedụ ka a ga-esi gbochie ya? Iji choputa nke a, anyi ga-eji umuaka Igbo bi na Legọọsụ wee choputa onodu asusu Igbo no okachasi n'ebe umuaka Igbo ndibi na Legọọsụ no.

Ajuju Nchocha

- i. Olee asusu umuaka Igbo bi na Legọọsụ jiri mere asusu mbu?
- ii. Kedụ ogó osusu, nghota na ogugu/odide asusu Igbo n'ebe umuaka Igbo bi na Legọọsụ no?
- iii. Umụaka Igbo bi na Legọọsụ ha nwere mmasi n'isu, ighota na ide/igu asusu Igbo?
- iv. Kedụ asusu umuaka Igbo na nna/nne, umunne na ndi enyi ha bi na Legọọsụ jiri akparita uka?

Usoro A Gbasoro Mee Nchọcha

Na nchọcha a, e kere ụlọakwụkwọ sekondiri anọ mgbanjụ iji nweta njiede. N'ime ụlọakwụkwọ ndi a, e nwetara mmadụ iri abụọ na ise ndi di malite n'afọ iri ruo iri na itoolu na nke obula. Ajuju di na mgbanjụ gunyere ma ha na-asu, aghota, ede na agu asụsụ Igbo? Ma ha nwekwara mmasi n'ighota, isi, na igu/ide Igbo? Asụsụ ha na ndi nne, nna, umunne na ndi enyi ha ji akparitauka tinyekwara asụsụ ha jiri mere asụsụ mbu ha.

Ụlọakwụkwọ E Jiri Mee Nchọcha

Nchọcha a bu maka umuaka Igbo bi na Legọọsụ steeti kpomkwem. Ya mere, o bu n'aka ha ka e siri nweta njiede e jiri mee nchọcha. Ma ebe o bu na umuaka Igbo bi na Legọọsụ di otutu, e jiri ụlọakwukwo anọ ndi a di n'okpuru nochiteanya umuaka ndi ozo:

- i. Radiance Secondary School (Festac Town).
- ii. Hopebay College (Okoko).
- iii. International School Unilag.
- iv. Holy Child College (Ikoyi).

Ntọsasi Mmgbanjụ

N'agba nke a, anyi ga-egosiputa osisa niile e nwetara na mgbanjụ ma kowaputa etu osisa obula siri metuta oganiihu/ndaghachiazu asụsụ Igbo.

2.1 Asụsụ Mbu: N'ebe a ka anyi ziputara aziza banyere asụsụ ha jiri mere asụsụ mbu(L1) na nke abuo(L2).

Asụsụ mbu (L1)	Asụsụ abuo(L2)
-----------------------	-----------------------

Nhọrọ	Ugboro ole a hoọrọ	Ugboro ole a hoọrọ
Asụsụ Igbo	40	53
Asụsụ Bekee	63	46
Yoruba/Pigin	7	1
Nchịkọta	100	100

N’ime ụmụaka narị nyere ọsịsa, iri anọ bụ ndị jiri asụsụ Igbo mere asụsụ mbụ, iri isii na atọ jiri asụsụ Bekee, ebe asaa bụ asụsụ ndị ọzọ dika Yoruba na Pidjin.

Ebe ọ bụ na ụmụaka niile zara ajuju a bụ ndị Igbo, o kwesiri ka asụsụ Igbo buru asụsụ mbụ ha ga-amuta tupu ha amụwa asụsụ ndị ọzọ. A ga-asị na ọ bụ ndị nne na nna ka ụta ihe di etu a diiri n’ihi na ọ bụ asụsụ ha malitere sụwara ụmụ ha mgbe ha na-amailte ikwu okwu bụ asụsụ mbụ ha na-amuta. Ma kaosinadi, ha leghaara asụsụ Igbo anya na-asuru ụmụ ha asụsụ Bekee n’ihi na site n’aziza ha, ọnuogugu ndị jiri asụsụ Bekee mere asụsụ mbụ kariri ndị ji asụsụ Igbo. Ebe ufođu bụ ndị hapuru asụsụ Igbo na nke Bekee jiri asụsụ ndị ọzọ dika Yoruba na Pidjin mere asụsụ mbụ, nke a gosiri na imirikiti ụmụaka Igbo bi na Legọọsụ anaghị amalite n’oge sụwa asụsụ epum ha.

Mmasị n’Asụsụ Igbo:

Na tebulu a ka e gosiri ọsịsa banyere mmasị n’asụsụ Igbo

	Mmasị nghota I	Mmasị ọsụsụ Igbo	Mmasị Ọgugu/odide
Nhọrọ	Ugboro ole a hoọrọ	Ugboro ole a hoọrọ	Ugboro ole a hoọrọ

Enwere mmasị ukwuu	43	34	27
Inwe mmasị	43	55	52
Enweghị mmasị ma ọlị	3	4	9
Enweghị mmasị	11	7	12
Nchịkọta	100	100	100

Mmasị Na Nghọta

Ọsịsa ha nyere gosiri na ụmụaka iri anọ na atọ n'ime ụmụaka narị kwesiri ike na ha nwere mmasị n'ịsụ asụsụ Igbo, iri anọ na atọ gosiri na ha nwere mmasị, atọ n'ime ha gosiri na o nweghi ihe ha ji asụsụ Igbo eme, ebe iri na otù enweghi mmasị.

Ụmụaka ndị a kwesiri ike na ha nwere mmasị n'asụsụ Igbo ga-abụ ndị chọpụtara mkpa ọ dị ighọta asụsụ obodo ha. Mmadụ iri anọ na atọ sị na ha nwere mmasị nwere ike buru ndị ahụ anaghị aghọta asụsụ Igbo nke ọma mana ha ma na nke a abughị ezi ihe. Ọ buru na ndị di etu achọọ imuta asụsụ Igbo, ọ gaghị esiri ha ike n'ihia na ha nwere mmasị na ya. A bịa na mmadụ atọ ndị sị na o nweghi ihe ha ji asụsụ Igbo eme, a ga-asị na ha bu ndi na achoghị ka o nwee ihe ọbula jikoro ha na ihe ọbula gbasara ndi Igbo. Mmadụ iri na otù sị na ha enweghi mmasị nwere ike buru na ihe ha choro bu naani ikowara ha uru asusu ha baara ha.

Mmasị n'Ọsụsụ

Mmadụ iri atọ na anọ kwesiri ike na ha nwere mmasị n'ịsụ asụsụ Igbo, iri ise na ise kwetara na ha nwere mmasị, anọ sị na ọ baghịrị ha uru chaachaa, ebe asaa sị na ha enweghị mmasị.

Site n'ọsịsa anyị nwetara ebe a, anyị ga-asị na e wepụ mmadụ anọ sị na ha enweghị mmasị ọbụla n'ịsụ Igbo, na asaa sị na ha enweghị mmasị, ọ gụrụ imirikiti ụmụaka Igbo bi na Legọọsụ agụọ ịsụ asụsụ obodo ha. Ọ bụrụ na anyị atulee ọsịsa anyị nwetara ebe a na nke anyị nwetara maka mmasị na nghọta asụsụ Igbo, anyị nwere ike ịsị na ụfọdụ n'ime ha amaghị ihe dị iche na nghọta asụsụ na ọsụsụ ya n'ihị na tupu mmadụ amalite ịsụ asụsụ, nghọta dị mkpa. N'ime mmadụ asaa sị na ịsụ asụsụ Igbo abaghị uru, ha nwere ike bụrụ ndị weerela onwe ha ka ndị ha bi n'obodo ha.

Mmasị n'Ọgụgụ/Odide

Ọsịsa e nwetara gosiri na mmadụ iri abụọ na asaa kwesiri ike na ha nwere mmasị n'igụ/ide asụsụ Igbo, iri ise na abụọ sị na ha nwere mmasị, itoolu sị na ha enweghị mmasị maọlị, ebe iri na abụọ ndị ọzọ sị na ha enweghị mmasị.

Anyị ga-asị na ọ gụrụ ụmụaka ụfọdụ agụọ ịmụta ka e sị agụ/ede asụsụ Igbo n'ihị na ọnụọgụgụ ndị sị na ha nwere mmasị nke ukwuu na ndị nwere mmasị bara ụba karịa ndị sị na o nweghi ihe ha ji igụ na ide asụsụ Igbo eme. A bịa na ndị sị na ha enweghi mmasị, o nwere ike ọ bụrụ maka na ha anaghị aghọta mere ha jiri chee na ọgụgụ/odide abaghịrị ha uru.

Ogō Nghọta, Ọsụsụ, Ọgụgụ/Odide:

Na tebulu a ka anyị gosiri ogō nghọta, ọsụsụ ọgụgụ/odide asụsụ Igbo nyere ụmụaka Igbo bi na Legọọsụ.

	Ogō nghọta	Ogō Ọsụsụ	Ogō ọgụgụ/odide
--	-------------------	------------------	------------------------

Asụsụ Igbo na Ụmụaka Igbo Bi na Legọọsu

Nhọrọ	Ugboro ole a họrọ	Ugboro ole a họrọ	Ugboro ole a họrọ
Nke ọma	36	23	49
obere	30	29	25
Amaghị chaachaa	14	31	
Amachaghị	20	17	32
Nchịkọta	100	100	100

Ogō Nghọta

Ọsịsa a gosiri na ụmụaka iri atọ na isii na-aghọta asụsụ Igbo nke ọma, iri atọ na-aghọta ntaịrị, iri na anọ anaghị aghọta chaachaa, ebe iri abụọ anaghị aghọta nke ọma.

Anyị nweziri ike ichịkọta na ihe karịrị ọkara n'ime ụmụaka narị zara mgbanju a nwere nghọta n'asụsụ Igbo. Nke a gosikwara na ihe ahụ ndị UNESCO kwuru na n'agbanyeghị eziokwu dị na ya, ọ gaghị emezucha n'oge ha kwuru n'ihị na asụsụ na-anwụ naanị mgbe onwezighi ndị na-asụ ya bụ asụsụ. Ma ebe ọ bụ na a kà nwere ụmụaka ndị bi n'uzọije na-asụ asụsụ Igbo tinyekwara ndị bi n'ala Igbo, asụsụ Igbo agaghị anwụ mgbe ha tūrù anya ya. Maka ndị anaghị aghọta ma ọlị, nke a gosiri na a naghị eji asụsụ Igbo akparịtaụka n'ezinụlọ ha n'ihị na ọ bụrụ na ọ bụ asụsụ Igbo ka ndị nne n nna ji akparịtaụka, ọ bụrụgodu na ụmụ ha amaghị asụ, ha ga na-aghọta ụfọdụ ihe.

Ogō Ọsụsụ

Azịza e nwetere gosiri na mmadụ iri abụọ na atọ ma asụ Igbo nke ọma, iri abụọ na itoolu amaghị asụ nke ọma, iri atọ na otù amaghị asụ ma ọlị, ebe iri na asaa amaghị asụ.

Asụsụ Igbo na Ụmụaka Igbo Bi na Legọọsụ

Ihe nke a pụtara bụ na n'agbanyeghị na ọtụtụ ụmụaka Igbo bi na Legọọsụ na-aghọta Igbo, imirikiti n'ime ha amaghị asụ ya nke ọma. Ndị amaghị asụ chaachaa bụ ndị anaghị asurụ asụsụ Igbo. Ọzọ kwa, ha nwere ike ibụ ndị nne na nna ha anaghị akpọla obodo ha. Ndị sị na ha na-asụ obere nwere ike buru ndị na-ege ntị ma nne na nna ha jiri Igbo akparịtaụka maọbụkwana ndị a na-asurụ Igbo ma n'ihị asụsụ ndị ọzọ gbara ha gburugburu, ha amaghị asụ nke ọma.

Ogo Ọgụgụ/Odide

Azịza anyị nwetara gosiri na ụmụaka iri anọ na itoolu amaghị agu/ede asụsụ Igbo nke ọma, iri abuo na isii amaghị agu/ede ma ọlị, ebe iri atọ na abuo sị na ha ma agu/ede nke ọma.

Kaosinadi, ñkà ọgugu/odide bụ n'ụlọakwụkwọ ka a na-amụta ya. Ebe ọ bụ na ọ bụ n'aka ụmụakwụkwọ ndị sekondiri ka e siri nweta njiede, o nwere ike ọ buru na ụlọakwụkwọ ebe ndị amaghị agu/ede gurụ praịmarị anaghị akuzi asụsụ Igbo. Maka ndị ma agu/ede, o nwekwara ike ọ buru na ụlọakwụkwọ ha gurụ praịmarị na-akuzi Igbo nke mere ka ha mụta ka e sị agu/ede Igbo. A bịa na ndị amaghị agu/ede chaachaa, anyị ga-asị na ihe kpatara ya bụ enweghị mmasị n'ihị na ebe ọ bụ na ụlọakwụkwọ anọ e jiri mee nchọcha a na-akuzi Igbo, o kwesiri ka ha mụtatu ka e sị agu/ede Igbo ọ buladi ntakiri.

Asụsụ Mkparịtaụka N'etiti Nna Na Nwa

Na tebulu a ka e ziputara asụsụ mkparịtaụka n'etiti nna, nne, ụmụnne, na ndienyi.

	Nna	Nne	Ụmụnne	Ndienyi
Nhoro	Ugboro ole a horo	Ugboro ole a horo	Ugboro ole a horo	Ugboro ole a horo
Asụsụ Igbo	25	30	11	15

Asụsụ Igbo na Ụmụaka Igbo Bi na Legọọsụ

Asụsụ Bekee	63	50	74	73
Ngiligbo	4	2	5	-
Yoruba	8	8	8	5
Pijin	-	10	2	7
Nchikọta	100	100	100	100

Asụsụ Mkpapịtaụka N’etiti Nna Na Nwa

Azịza anyị nwetara gosiri na ụmụaka iri abụọ na ise na nna ha ji Igbo akpapịtaụka, iri isii na atọ na-eji asụsụ Bekee, asatọ na-asụ Ngiliigbo, ebe anọ na-asụ Yoruba.

Ihe gbara elu n’azịza a bụ na imirikiti ụmụaka na nna ha ji asụsụ Bekee akpapịtaụka. Nke a gosiri na ndị nna anaghị akwalite asụsụ Igbo` n’ebe ụmụ ha nọ. Ndị ọzọ bụ ndị na-agwakọ Igbo na Bekee ọnụ. Maka ndị na-asụ Yoruba na Pidjin, anyị ga-asị na ọ bụ ha ga-egbu asụsụ Igbo kpomkwem.

Asụsụ Mkpapịtaụka N’etiti Nne Na Nwa

Dịka mgbanjụ siri gosi, mmadụ iri atọ na nne ha ji Igbo akpapịtaụka, iri ise bụ asụsụ Bekee, abụọ na-agwakọ Igbo na Bekee, asatọ ji Yoruba, ebe iri bụ Pidjin.

Ọsịsa a gosiri na ndị nne bụ ndị ha na ụmụaka na-anọkarị anaghị asurụ ha Igbo kama, ha na-asụ Bekee. Anyị ga-asị na nke a so n’ihe mere na ọtụtụ n’ime ụmụaka Igbo bi na Legọọsụ anaghị aghọta maọbụ asụ Igbo. Anyị hụkwara na ọnụọgụgụ ndị sị na ha na-eji asụsụ Bekee bara ụba. Nke a atọghị ọchị n’ihi na n’agbanyeghi ebe onye ọbụla bi, o kwesiri ikuziri ụmụ ya asụsụ obodo ha. Anyị anaghị asị na ọ dị njọ ma ụmụaka mụta asụsụ ọzọ kama, asụsụ obodo kwesiri ịbụ asụsụ mkpapịtaụka n’ezinụlọ.

Asụsụ Mkpapịtaụka N’etiti Ụmụnne

N’azịza a, naanị ụmụaka iri na otù n’ime ụmụaka nari na ụmụnne ha ji Igbo akpapịtaụka, iri asaa na anọ bụ Bekee, ise bụ Ngiliigbo, asatọ ji Yoruba, ebe abụọ bụ Pidjin.

Ebe ọ bụ naanị iri na otù na ụmụnne ha ji asụsụ Igbo akpapịtaụka, ihe ọ pụtara bụ na ọbụladi ndi sị na ha na nne na nna ha ji Igbo akpapịtaụka bụ mmanye ka a na-amanye ha ịsụ Igbo. Ọzọ kwa, ndi zara na ha nwere mmasi n’ịsụ Igbo anaghi etinye ya n’orụ. A bịa na ndi ahụ sị na ha na ụmụnne ha ji Yoruba na Pidjin, e nwere ike isi na ọ bụ n’ihi asụsụ ha malitere sụwa mgbe ha malitere ikwu okwu maobu asụsụ a na-asu na gburugburu ha maobu kwanu ọ buru enweghi mmasi n’asụsụ Igbo.

Asụsụ Mkpapịtaụka N’etiti Ndiinyi

Azịza anyi nwetara gosiri na mmadu iri na ise na ndi enyi ha ji Igbo akpapịtaụka, iri asaa na ato bụ Bekee, asaa bụ Pidjin, ebe mmadu ise bụ Yoruba.

Ihe nke a pụtara bụ na imirikiti ụmụaka Igbo na ndi enyi ha bukwa ndi Igbo bi na Legọọsụ bụ asụsụ Bekee ka ha ji akpapịtaụka. Onodu di etu a abughi ihe ntogochi n’ihi na dika ndi Igbo na ibe ha, o kwesiri ka asụsụ Igbo buru asụsụ mkparita uka. Onodu di etu a gosikwara na ọ buru na a akpachaghi anya, okwu ahụ UNESCO kwuru banyere asụsụ Igbo ga-emezu.

Mkpapịtaụka

Nchoputa a gosiri na otutu ụmụaka Igbo bi na Legọọsụ ji asụsụ Bekee mere asụsụ mbu. Onodu di etu a bụ ndi nne na nna ka uta ya diiri n’ihi na asụsụ abughi mburuputa uwa. Ya mere, ọ buru na ha na-asuru umu ha asụsụ Igbo malite n’oge ha na-anu ara, ụmụaka a ga-ebu uzọ mta ịsụ Igbo tupu ha amutawa asụsụ ndi ozọ gbara ha gburugburu.

Anyị chọputakwara na dika ndi Igbo, otutu n'ime ha nwere mmasi n'ighota na isu Igbo ma mmasi a ha nwere emeghi ka ha hapu isu asusu ndi ozo ma suwa Igbo. Ya mere, onodu di etu a enyeghi aka na ntolite asusu Igbo n'ihi na o kwesiri igba mgboro gwu na ndu ndi Igbo ma buru ihe a na-asu kwa ututu, ehie na abali. O buru na ha nwere mmasi mana ha anaghi asu ya oge niile, i mara na o na-egosi ihe Carson kporo 'covert prestige'; ya bu, inwe mmasi nzuzo. Carson³kwuru na anyi nwere ike kwenye n'otu ihe ma na-eme ihe ozo nke putara na o bughi ihe di anyi n'uche na-akpali akparamaagwa anyi. O bu udi akparamaagwa a na-adoghachi asusu Igbo azu n'ihi n'asusu obula a naghị etinye n'oru nwere ike inwu oge obula. O buru na anyi atughariakwa uche ma chikota asusu umuaka, nna, nne, umunne na ndi enyi ha ji akparitauka, anyi ga-ahu na ndi na-eji asusu Igbo pere mpe, ebe ndi ji asusu ndi bara uba. Onodu di etu a gosiri akparamaagwa ojoo ndi Igbo bi na Legọọsụ nwere n'ebe asusu ha no. Crystal⁴ kwuru na akparamaagwa ojoo n'ebe asusu di na-eme ka a tufuo nkamma di na ya bu asusu. Ya mere, o buru na anyi agbaa umuaka ndi ahu bu ndi kwetara na ha na-asu Igbo ajuju onu, anyi nwere ike ichoputa na obuladi Igbo ha siru na ha na-asu ezuchaghi okè maobu agaghi ato utu na nti. Nke a bu iji gosi na nnukwu oru diiri anyi bu ndi Igbo okachasi ndi bi na Legọọsụ na ndi no n'uzo ije banyere asusu Igbo.

Nchikota

Na nchikota, nchocha a egosila ufodu ihe mere na asusu Igbo anaghi aganiihu n'ebe otutu umuaka Igbo bi na Legọọsụ no. Nke mbu buna ndi nne na nna anaghi amalite n'oge asuru umu ha Igbo. Nke abuo bu na asusu e ji akparitauka n'ezinulo abughi asusu Igbo. Ebe nke ikpezu bu na umuaka a anaghi eji ya akparitauka n'etiti onwe ha.

Ntụtaaro

Asụsụ bụ ide ji mba ọbụla, onye ọbụla tufuru asụsụ ya atụfugo agburu ya. N’ihi nke a, ndị nne na nna ga-agba mbọ malite ụbọchị ha mụrụ nwa sụwara ya asụsụ Igbo n’ihi na ọkụkọ ga-abu oke n’ebido n’eju. Mark ⁵ mere ka a mata na otù ihe nwere ike inye aka na gbochi ọnwụ asụsụ bụ ndị mmadụ ikwusi ikpa okè agbùrù n’ihi na ọ buru na ha kwusi ikpa oke n’etiti ndị nwē asụsụ ahụ, nke a ga-eme ka ha jiri asụsụ na njiamá ha na-arụ ọrụ n’ọha. Ọzọ bụ ịgba mbọ hụ na asụsụ e ji akpariatauka n’ezinụlọ bụ asụsụ Igbo. Ọzọ bụ nne na nna ịgba mbọ tinye ụmụ ha n’ụlọakwụkwọ a na-akuzi Igbo maọbụ nye aka hu na ụlọkwụkwọ ọbụla ụmụ ha na-agụ nwere ndịnkuzi Igbo n’ihi na ọ ga-eme ka ụmụ ha mụta ịgụ/ide Igbo. Nke anọ, ndịeze Igbo, Ọhaneze Ndị Igbo, Ndị Igbo Legọọsụ na otù dị icheiche Igbo nwere na Legọọsụ ga-agba mbọ hụ na a na-achikọba mmemme asumpi ebe a ga-etunye ụmụaka Igbo mekarisiri nke oma n’asụsụ Igbo ugo dị icheiche, nke a ga-enyeaka n’iwulite mmụọ ha n’ebe asụsụ Igbo dị. N’ikpeazu, ndị Igbo bi na Legọọsụ ga-agba mbọ na-ezila ụmụ ha ala Igbo oge ọbụla e nwere ezumiike.

Edensibija

¹O’Grady Williams, Achibald John and Katamba Francis. *Contemporary Linguistics, England*. England: Pearson Education Limited, 2011.

²Kelechi Johnmary Ani. UNESCO Prediction on the Extinction of Igbo

Language in 2025: Analyzing Societal Violence and New

Transfformative Strategies. *Developing Country Studies*, 2012: 110-

117.

³ Lorna Carson. *Multilingualism in Europe Settins*. Berlin: Peter Langue, 2005.

⁴ Crystal David. *Labguage Death*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

⁵ James, Mark. Language Death and Language Maintenance: Problems and Prospect.
Downloaded:<https://www.researchgate.net/publication/294141422>,
2016